

از چه سالی و چگونه خط را آغاز کردید؟

به طور جدی از مهرماه سال ۱۳۴۲ با مراجعه به کلاس‌های آزادخوشنویسی که بعدها به انجمن خوشنویسان ایران تبدیل شد کارم را شروع کردم و از اعضای فعال آغازین آن نیز هستم.

از چه استادانی بهره‌مند شدید؟

کلاس‌های آزاد خوشنویسی را با استاد اجل مرحوم حسین میرخانی آغاز کردم و پس از گرفتن مدرک عالی احساس کردم که برای توفیق بیشتر باید از محضر مرحوم استاد حسن میرخانی نیز استفاده کنم. با کسب اجازه از محضر استاد حسین، این توفیق را پیدا کردم و علاوه بر خط، بسیار خوبی‌های دیگر در ایشان یافتیم که به قدر بضاعت کم خود از آنها بهره بردم و در زمان شاگردی خود خاطره‌های فراوانی از آن دو بزرگوار به خاطر دارم.

پس از اخذ مدرک ممتاز (۱۳۴۶) اولین کسی بودم که باز ثبت نام کردم تا از تعلیمات استادانم بهره‌مند شوم. خوشبختانه آن سال مرحوم آقای پیل آرام یک کلاس فوق برنامه یا به قول امروزی‌ها فوق ممتازی گذاشتند که من و مرحوم رضا مافی در کلاس ایشان شرکت می‌کردیم. مرحوم پیل آرام نیز از حسن خلق و خوی فراوان و بی‌دریغی تامی برخوردار بودند و از پس دادن آموخته‌ها و تجربه‌های دیگرم نیز لذت می‌بردند.

چگونه به خط ناخنی علاقه‌مند شدید؟

از کودکی به خیلی هنرها علاقه‌مند بودم و چون توان فراگیری

فراوانی هم داشتم و از طرفی به این موضوع رسیده بودم که همه کاره هیچ کاره است به همین دلیل بعد از آشنایی با استاد حسین میرخانی، تصمیم گرفتم اوقاتم را تنها در آموزش و تمرین خط نستعلیق صرف کنم. ولی قبل از آنکه خط را به طور جدی شروع کنم روزی برای انجام کاری به حضور مرحوم استاد میرزاولی کیمیا قلمی رفته بودم که در دفتر ایشان چشمم به قطعه‌ای خط ناخنی افتاد. در مورد چگونگی انجام خط ناخنی ایشان فرمودند که ناخنم برای خط آماده نیست. سپس مرغی را برای من طراحی کردند و همان نیز تنها تعلیم خط ناخنی بود که دیدم. پس از رحلت ایشان متوجه شدم خط ناخنی دنبال‌کننده‌ای ندارد، بنابراین با تمرین‌های فراوان و بدون استاد توانستم از عهده آن برآیم. بعدها در نمایشگاهی جمعی که در دانشگاه تهران برگزار شد بابت خط ناخنی مورد تشویق استاد احصایی قرار گرفتم و آن تعریف‌ها موجب شد که امروزه احیاگر این هنر صرفاً ایرانی به حساب آیم.

در مورد پیشینه‌ی این خط توضیح بفرمایید.

اینکه چه کسی مبتکر و مبدع خط ناخنی بوده مشخص نیست، ولی از اواسط صفویه، خطوط ناخنی ما به موزه‌های سراسر دنیا راه یافته است. از کارهای مشاهده شده می‌توانم بگویم که خط ناخنی در زمان قاجاریه به اوج خود رسیده اما متأسفانه بعد از آن رو به افول نهاده است.

تکنیک این خط چگونه است؟

در این خط دو ناخن انگشت شست و انگشت پنجم (انگشتی که در کنار انگشت کوچک قرار دارد) از زیر و روی کاغذ با هم حرکت می‌کنند و

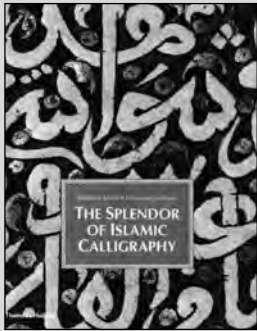
مصاحبه با استاد ناصر جواهرپور در باب خط ناخنی

گفت و گو از: حمیدرضا قلیچ خانی

ناصر جواهرپور در سال ۱۳۲۲ در اصفهان به دنیا آمد. از سال ۱۳۴۲ خوشنویسی را نزد استاد حسین میرخانی به شکل جدی آغاز کرد. پس از گذراندن دوره‌ی ممتاز از کلاس‌های استاد حسن میرخانی نیز بهره‌مند گشت. از سال ۱۳۵۸ به تدریس در انجمن خوشنویسان پرداخت و در سال ۱۳۶۱ به سمت سرپرست موزه‌ی هنرهای معاصر منصوب گردید. وی هم‌اکنون از مجموعه‌داران بنام و وارثان خط ناخنی به شمار می‌رود.

عکس از: مجتبی سبزه

The splendour of Islamic Calligraphy by Abdolkebir Khatibi, (contribution), Mohammad sijelamssi, sijelmassi Khatibi
Thames and Hudson, Apr 1996, P.239
ISBN:05 00016755

شکوه خوشنویسی اسلامی

جلال و شکوه خوشنویسی اسلامی در طول قرن‌ها و نشان دادن برجستگی این هنر، هدف عمده تألیف کتاب حاضر بوده است. مولفین سعی کرده‌اند در این اثر با بررسی نمونه‌هایی از خوشنویسی و تاریخچه آن، خوشنویسان را به ترتیب مورد توجه قرار دهند. کتاب توسط انتشارات تیمز و هودسن در سال ۱۹۹۶ در ۲۳۹ صفحه به صورت مصور به چاپ رسیده است.

Islamic Arts (Art Ideas) by Jonathan Bloom, sheila S.Blair
Phaidon Press Inc, Jul 1997, P.448
ISBN:071483176X

هنر اسلامی (ایده‌های هنری)

کتاب حاضر مجموعه‌ای است جامع که در آن نویسندگان تلاش دارند ویژگی‌های هنرهای مختلف در تمامی سرزمین‌های اسلامی را به یکدیگر پیوند داده و برجسته سازند. در این بررسی سه دوره تاریخی (۹۰۰-۶۰۰)، (۱۵۰۰-۹۰۰) و (۱۸۰۰-۱۵۰۰) مورد نظر بوده است.

هنرهای اسلامی، کتابی است مصور که به طور مفصل به سیر و پیشرفت هنر اسلامی در طول تاریخ پرداخته و نشان می‌دهد که فرهنگ اسلامی پایه و اساس ساختار این هنر بوده است. کتاب از نقشه‌ها، طرح‌ها و عکس‌های زیبایی در زمینه‌های معماری، خوشنویسی، هنرهای تزئینی و غیره تشکیل شده است.

به یکدیگر فشار می‌آورند. گاهی ناخن انگشت شست که در روی کاغذ قرار دارد در داخل ناخن انگشت بنصر قرار می‌گیرد و گاهی بنصر درشت و درواقع خط یا گل و مرغ و یا هر شکل دیگری را بر صفحه کاغذ طراحی می‌کنند. کل اشکال را از قدیم خط ناخنی نامیده‌اند و کاغذ خط ناخنی نباید ضخیم و پهن باشد چون کاغذهای خیلی ضخیم هم به ناخن‌کننده آسیب می‌رساند و هم امکان مانور و کارایی را از وی می‌گیرد.

استادان برجسته‌ی این خط چه کسانی بوده‌اند؟

به دلیل بلندی طبع و تواضع هنرمندان ایرانی که در ذیل آثار خود نام یا امضایی نمی‌گذاشتند متأسفانه، پژوهشگران در شناسایی صاحب اثر با مشکل روبرو می‌شوند و باید اقرار کنیم که من هم در این پژوهش کوتاهی کرده‌ام. از مرحوم آقای زعیمی شنیده بودم که مرحوم ملک الکلامی خط ناخنی کار می‌کردند. از دیگر کسانی که در عهد قاجار خط ناخنی را در حد عالی کار می‌کرد مرحوم محمدحسین شیرازی بود که یکی از کارهایش در جلد دوم مرقع رنگین چاپ شده و دارای تاریخ ۱۲۷۹ هجری قمری است.

چه پیشنهادی درباره‌ی حفظ و اشاعه‌ی این شاخه

از هنر دارید؟

خط ناخنی که یکی از هنرهای اصیل ایرانی است، برای مردم ما ناشناخته است و متأسفانه حتی مجموعه‌دارانی که در بین آثارشان خط ناخنی هم دارند از طرز کار آن آگاهی چندانی ندارند. یکی از کارهای لازم اختصاص دادن موزه‌ای به این هنر و جمع‌آوری آثار پراکنده و یا حداقل اختصاص دادن تالاری از یک موزه است. معرفی این هنر به ایرانیان و جهانیان با فیلم، اسلاید و مقالات و حتی آماده‌سازی زمینه‌ی آموزش آن چه حضوری و چه به وسیله فیلم و نمایشگاه‌های متعدد برای هنرجویان مشتاق در سراسر کشور می‌تواند مفید باشد. ناگفته نماند گاه در کشورمان پهنه‌ی علم و هنر وسیع بوده و پیشرفت‌های چشمگیری داشته است اما در دوره‌هایی نیز رو به انحطاط رفته و هنرمند به جای هنر گسترده‌ی سر به زیر بال خود کرده و حتی هنردوستان را از دنبال هنر رفتن بر حذر می‌داشتند و از این قبیل کم نگفته‌اند که:

خوشنویسی به خطه ایران عاقبت سرشکستگی باشد
بعد چهل سال زحمت بسیار ثمر آن گرسنگی باشد
و میرعلی فرموده:
طالب من همه شاهان جهانند و مرا
چون گدایان جگر از بهر معیشت خون شد
گشتم از حسن خط امروز مقید اینجا
وه که خط سلسله‌ی پای من مجنون شد
امید که ما در این دوران شاهد گسترش هنرهای
اصیل ایرانی باشیم. آمین یا رب العالمین